

Meghalt a karmester...

Sergiu Celibidache

**Sergiu Celibidache, az évszázad egyik legnagyobb művésze,
karmester-egyénisége 84 éves korában elhunyt.**

1912-ben született Moldáviában. Matematikát, filozófiát és zenét tanult Bukarestben és Párizsban, mielőtt Berlinben 1936-ban beiratkozott zeneszerzésre és karmesteri szakra. Részt vett a Josquin des Prés kutatásban és egyidejűleg felébredt a magas műveltségű fiatalemberben az érdeklődés a zen-buddhizmus iránt. Művészetét alapvetően meghatározó tanára Martin Steinke volt, akitől megismerte az emberi gondolkodás és a zenei interpretáció határait.

A háború befejezése és Leo Borcard sajnálatos halála után szinte az iskolapadból startolva vette át és vezette 1952-ig (Furtwängler visszatéréseig) a Berlini Filharmonikus Zenekart. Az évszázad karmesterzsenijével, Wilhelm Furtwänglerrel való találkozások, beszélgetések és élmények vezették a fiatal moldáviai karmestert további pályáján. Ez időtől kezdve következetesen kerülte azokat a zenekarokat, ahol „rutin”-ból zenéltek. Inkább olyan zenekarokkal dolgozott, főleg vendégként, ahol megfelelő mennyiségű próbálási lehetőséget kapott.

Nagy csalódása volt, hogy a Berliniek, Furtwängler halála után nem őt, hanem Herbert von Karajant (ezzel az amerikanizálódást) választották. (Ennek egyébként egyértelműen pénzügyi háttere volt.) Karajan halála után még két jótékonyági hangverseny (és az új vezetőkarmester Claudio Abbado meghívása) alkalmával vezényelte Celibidache a Berlinieket.

1979 óta egyébként már csak kizárólag a Müncheneri Filharmonikusok összetéveszthetetlen profilját és hangzását alkotta és formálta. Halálával Münchenben a zene egyik korszaka véget ért.

Vezetése alatt a szimfonikus partitúrák briliánsan és impozánsan hangzottak fel. Radikális művész volt, aki a zenében nem ismert kompromisszumot. Talán ezt érezték rajongóinak ezrei, akik őt és az ő filharmonikusait a

világ nagy koncerttermeiben megélték.

A 20. század világhírű zenekarai és karmesterei lemezfelvételeikkel váltak híressé. Nem így Celibidache: Hogy őt és művészetét közönsége megismerhesse, a „visszahozhatatlan pillanatokot megéltesse” („Celi”), a mester karizmáját érezhesse, el kellett zárandozkoljon a koncertekre és ki kellett fizesse esetenként egy lemez árának (például Japánban) 30-szorosát is, mivel „Celi” a zene konzerválását következetesen elutasította. Nemcsak a koncertek, hanem a belépődíj nélküli nyilvános próbák is mindig telt ház előtt folytak!

A 70-es évek végén München város azzal a kéréssel fordult „Celi”-hez, hogy az akkor még csak Németországban ismert Müncheneri Filharmonikusok vezetését vegye át. Követel-

ményei, amelyeket a várossal szemben állított, egyedülállóak a német kultúrzenekarok történetében. Célja az volt, hogy a filharmonikusok csak a zenéjükre tudjanak koncentrálni:

A 2 1/2 órás próbák 4 órássá lettek.

A próbák számát megsokszorozta, és egy-egy programot nem egyszer, hanem 5-6 alkalommal adtak elő.

A filharmonikusok kiléptek az akkor érvényes német zenekarok tarifaszereződéséből, és saját szerződést alkottak. Celi megkövetelte a várostól, hogy a fizetések a Bajor Szimfonikus Zenekar fizetéseivel azonos legyen: szűnjön meg az átvándorlás és a hahnizás.

Ezáltal a muzikusok időt nyertek: lehetőség nyílt az egy-egy műre fordított koncentrációra, és az interpretáció egységessé éérésére.

Így tudta zenei elképzeléseit realizálni, melynek a „törvényeit” fenomenológiájában így foglalta össze: „Kifejező, erőteljes állásokat lassabban kell játszani (Freskobaldi).”

„Aki a kottaképből nem veszi észre, hogy Adagio-t vagy Allegro-t lát maga előtt, az foglalkozzon mással (Bach).”

„Egy gyors tétel harmóniáinak egyszerűnek kell lenniük (Haydn).”

„Egy tétel hosszát a benne lévő gondolatok különbözősége szabja meg (Schubert).”

„A partitúrában – a lényeg kivételével – minden benne van (Mahler).”

„Ideje lesz, hogy megismerje a témánkat, Hagerer úr!” (Brahms válasza arra a szemrehányásra, hogy az expozíciót nem ismételte meg.)

Híresen lassú interpretációján, amelyet ő „breit”-nek nevezett, ezeken a szabályokon kívül, még azzal is magyarázta, hogy egy zenekar 7 oktávjának jóval több „zenei tér” kell, mint egy szólóhangszer 3-4 oktávjának, amiért egy szólóhangszer nem játszhat ugyanabban a tempóban mint egy zenekar... ezt persze csak az emberi fül képes meghallani, és semmi esetre sem egy mikrofon.

A 17 éves közös munka magáért beszél: a Müncheneri Filharmonikusok összetéveszthetetlen hangzást és „anyanyelvet” kaptak Celi-bidache-tól. Ha a Müncheneri Filharmonikusok nem találnak az európai zenei stílust Celi-hez hasonlóan ápoló utódot, akkor a zenekarokat világszerte fenyegető amerikanizálódás, amelyet egyesek „profizmusnak” neveznek, további teret nyer Európában.

Celi örökségnek a megőrzését kívánta a zenekarnak a Celibidache emlékhangverseny világhírű karmestere, Zubin Mehta is, aki a mester csodálói közé sorolja magát.

A lopott felvételek tulajdonosai bizonyára nagy nyereséget remélhetnek. Valójában viszont csak rajongói, akik élő koncertjein voltak, tudják, hogy Celi koncertjei visszahozhatatlanok, hogy mekkora veszteség volt a halála.

Andreas Popper

A Magyar Szimfonikus Zenekar próbajátékot hirdet klarinet fél állás betöltésére 1997. január 1-jétől.

A próbajáték időpontja:

1996. december 23-án, 10 órától.

Helye: IX., Páva u. 10–12., a Zenekar Székháza

Kötelező versenymű:

Mozart: A-dúr klarinétverseny II–III. tétele.

Zenekari darabok:

1. Beethoven: VI. szimfónia I–II. tétele
2. Beethoven: IV. szimfónia II. tétele
3. Schubert: Befejezetlen (h-moll) szimfónia I–II. tétele
4. Mendelssohn: Skót szimfónia II. tétele
5. Mendelssohn: Olasz szimfónia IV. tétele
6. Bartók: Magyar képek I–V. tétele
7. Bartók: Concerto I–II. tétele
8. Kodály: Galántai táncok

Jelenkezési határidő: december 15.

Jelentkezni lehet a Zenekar művészeti titkáránál (tel.: 215-5770 vagy 215-5467) munkanapokon.

Zongorakisérőről mindenki maga gondoskodik.

CORPUS

HANGSZERKERESKEDÉS ÉS JAVÍTÓMŰHELY

F. Lorée, H. Selmer, J. Püchner, Moosman, Fox,
Leblanc, Moeck, Küng, Mollenhauer, Aulos,
The Early Music Shop

Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9-18 óráig

Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola

1052 Budapest, Semmelweis utca 12. - Telefon: (36-1) 118-2044 - Telefon/fax: (36-1) 266-6547